

М. П. Офік,
здобувач кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет "Львівська політехніка"

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КООПЕРУВАННЯ В СИСТЕМІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розкрито сутність методів оцінювання ефективності кооперування в системі інноваційного розвитку підприємств, які базуються на застосуванні кількісного, поведінкового і маркетингового підходів. Результати застосування описаних методів розглянуто на прикладі статистичних даних машинобудівних підприємств, які є суб'єктами кооперування.

Essence of methods of evaluation of efficiency of co-operation in the system of innovative development of enterprises which are based on application of quantitative, conduct and marketing approaches is exposed in the article. The results of application of the described methods are considered on the example of statistical information of machine-building enterprises which are the subjects of co-operation.

ВСТУП

Аналіз історії розвитку вітчизняних та іноземних компаній показав, що кооперування часто виникає як об'єктивна необхідність задля розширення можливостей розвитку організацій, досягнення конкретних значень соціально-економічних показників, уникнення загроз поглинання організацій конкурентами тощо. Прийняття або коригування рішення про кооперування в системах інноваційного розвитку підприємств потребує його економічного обґрунтування. На сьогодні відсутні системні уявлення про те, як необхідно оцінювати економічну ефективність кооперування в системах інноваційного розвитку машинобудівних підприємств. Як наслідок, потенційним суб'єктам кооперування у сфері інноваційної діяльності проблематично обґрунтовувати раціональність управлінських рішень, а також адекватно прогнозувати результати їхньої реалізації.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Мета статті — розкрити сутність запропонованих методів оцінювання ефективності кооперування в системі інноваційного розвитку підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Узагальнення фрагментарних напрацювань теоретиків і практиків, які є фахівцями у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності, менеджменту [1—7], дозволило запропонувати кілька альтернативних способів оцінювання кооперування в системі інноваційного розвитку підприємств, які ґрунтуються на кількісному (рис. 1), поведінковому (рис. 2) і маркетинговому (рис. 3) підхо-

дах. Незважаючи на те, що ці способи є самодостатніми, тобто достатньо адекватно характеризують ефективність кооперування, їх можна поєднувати для забезпечення всесторонності оцінювання досліджуваного об'єкта.

Як видно з рис. 1, оцінювання ефективності кооперування на засадах застосування кількісного підходу передбачає: ідентифікування часток витрат на інноваційну діяльність у загальній сукупності витрат підприємства до і після кооперування, а також визначення зміни цих часток; встановлення часток прибутку від інноваційної діяльності у загальному обсязі прибутку підприємства до і після кооперування, а також визначення зміни цих часток; порівняння отриманих результатів розрахунків із критеріями, яким вони мають відповідати. З наведеного на рис. 1 графіку бачимо, що кооперування є економічно ефективним, оскільки призвело до зростання частки прибутку від інноваційної діяльності у загальному обсязі прибутку підприємства, а також до зниження витрат на інноваційну діяльність у загальному обсязі витрат підприємства. Комбінація лівих верхніх векторів зміни значень показників r і b відповідає умовам, в яких критерії ефективності повністю витримані, а комбінація лівих нижніх векторів характерна для умов, коли критерії ефективності повністю не витримані. Інші варіанти — неоднозначні. Тому, якщо вони виникають, суб'єкти кооперування повинні проаналізувати додаткові параметри, які характеризують досліджуваний об'єкт, зокрема доцільно врахувати, наскільки саме змінились значення обчислених показників, що стало причиною таких змін, на якому етапі перебувають реалізовані інноваційні проекти, в якій фазі життєвого циклу знаходяться вико-

ривостовувані технології і пропонована інноваційна продукція тощо.

Щодо оцінювання ефективності кооперування в системі інноваційного розвитку машинобудівного підприємства на основі поведінкового підходу (див. рис. 2), то він передбачає ідентифікування змін, які характеризують емоційно-психологічний стан в трудовому колективі на основі параметрів, що відображають трудову поведінку працівників організації.

Перелік параметрів, за якими цей стан можна ідентифікувати, необхідно формувати в залежності від бачень керівників підприємства і їхніх пріоритетів. Цей спосіб оцінювання ефективності кооперування доцільно використовувати тим організаціям, які мають добре розвинуті системи креативного менеджменту, володіють значними інтелектуальними ресурсами, займають активну позицію у пошуку і використанні резервів покращання результатів діяльності. Тобто, якщо емоційно-психологічний клімат для організації є важливим фактором інноваційного розвитку, то оцінювати ефективність кооперування необхідно саме з позиції впливу кооперативних утворень на параметри, що характеризують трудову поведінку працівників підприємства. У свою чергу, для підприємств, які не займаються креативною діяльністю, а лише здійснюють комерціалізацію інновацій на основі розробок венчурних підприємств, інжинірингових і консалтингових компаній, перевагу доцільно надавати оцінюванню, що базується на кількісному або маркетинговому підходах.

На рис. 3 наведено послідовність етапів застосування маркетингового підходу до оцінювання ефективності кооперування в системі інноваційного розвитку машинобудівних підприємств.

Його сутність полягає у тому, що висновок про ефективність кооперування формується на основі дослідження таких параметрів, як попит на інноваційну продукцію, місткість ринку, тривалість життєвого циклу інноваційної продукції тощо. Якщо в результаті порівняння можливостей розробки і впровадження інновації силами підприємства із можливостями, які виникають внаслідок формування кооперативних утворень, виявлено, що кооперування дозволяє більшою мірою задовольнити попит потенційних споживачів, розширити їх чисельність, максимізувати тривалість реалізації інноваційної продукції, територіально і функціонально диверсифікувати збут, то формується висновок про його ефективність. Якщо ж кооперування таких можливостей не забезпечує, то є підстави стверджувати про його не ефективність.

Незалежно від того, який спосіб обрано для оцінювання ефективності кооперування в системі інноваційного розвитку підприємства, логічним його продовженням є аналізування чинників, які забезпечили визначений рівень ефективності. Враховуючи доступність ана-

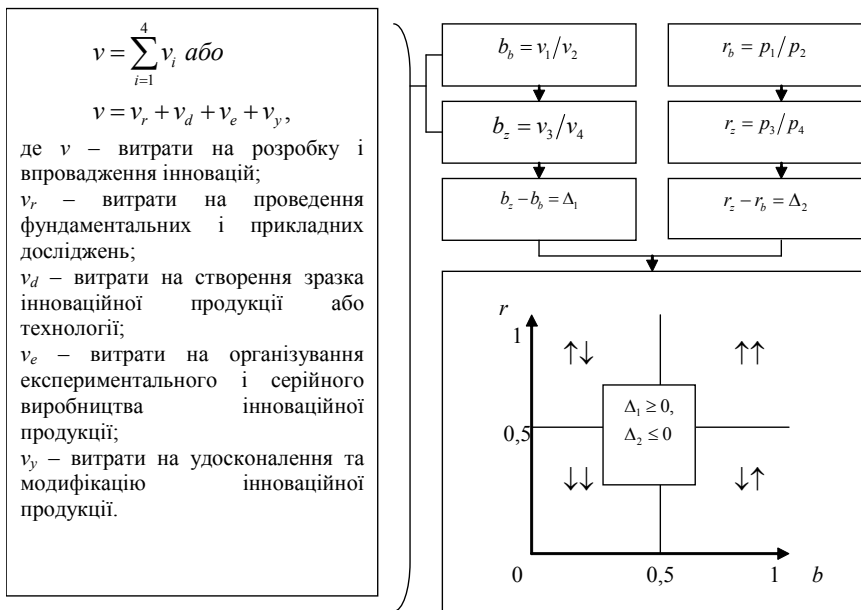

Рис. 1. Послідовність етапів застосування кількісного підходу до оцінювання ефективності кооперування в системі інноваційного розвитку машинобудівних підприємств.

Примітки: умовні позначення: b_b, b_z — частки витрат на інноваційну діяльність у загальній сукупності витрат підприємства до і після формування кооперативних утворень; r_b, r_z — частки прибутку від інноваційної діяльності у загальному обсязі прибутку підприємства до і після формування кооперативних утворень; v_r, p_1 — витрати на інноваційну діяльність і прибуток від інноваційної діяльності до формування кооперативних утворень у системі інноваційного розвитку підприємства; v_z, p_2 — сукупні витрати і загальний прибуток підприємства до формування кооперативних утворень у системі інноваційного розвитку підприємства; v_y, p_3 — витрати на інноваційну діяльність і прибуток від інноваційної діяльності після формування кооперативних утворень у системі інноваційного розвитку підприємства; v_d, p_4 — сукупні витрати і загальний прибуток підприємства після формування кооперативних утворень у системі інноваційного розвитку підприємства; Δ_1 — зміна частки витрат на інноваційну діяльність у загальній сукупності витрат підприємства після формування кооперативних утворень; Δ_2 — зміна частки прибутку від інноваційної діяльності у загальній сукупності витрат підприємства після формування кооперативних утворень; на представленому графіку правий вектор відображає напрям зміни значення показника "r", а лівий — показника "b".

літичних даних, розглянемо технологію факторного аналізу ефективності кооперування, що визначена на засадах кількісного підходу. Логічно-структурну схему факторного аналізу наведено на рис. 4.

Для цього в якості прикладу використаємо дані таких суб'єктів кооперування, як ВАТ "МЗТМ", ВАТ "Азовобщемаш", ВАТ "ГСКТІ", ВАТ "Маріупольський термічний завод" і ВАТ НДІ "Перетворювач". Більшість з цих організацій є учасниками одного з найбільших машинобудівних об'єднань у Європі ВАТ "Азовмаш". У табл. 1—3 наведено показники, які характеризують діяльність підприємств у 2009 р. порівняно з 2005 р., в якому було укладено угоди про науково-виробничу кооперацію і розширення виробничо-господарських можливостей підприємств.

Як бачимо з табл. 1, у 2005 р. загальний обсяг витрат досліджуваних підприємств становив 8,657 тис. грн. Протягом 2005—2009 рр. значення цього показника постійно зростало. У 2009 р. загальний обсяг витрат ВАТ "МЗТМ", ВАТ "Азовобщемаш", ВАТ "ГСКТІ", ВАТ "Маріупольський термічний завод" і ВАТ НДІ "Перетворювач" становив 11,378 тис. грн.

У 2009 р. порівняно з 2008 р. абсолютний приріст загальних витрат цих підприємств дорівнював 0,76 тис. грн., а відносний 0,07 частки одиниці, 2008 р. порівняно

Рис. 2. Послідовність етапів застосування поведінкового підходу до оцінювання ефективності кооперування в системі інноваційного розвитку машинобудівних підприємств

з 2007 р. — 0,63 тис. грн., або 0,06 частки одиниці, 2007 р. порівняно з 2006 р. — 0,77 тис. грн., або 0,08 частки одиниці, 2006 р. порівняно з 2005 р. — 0,56 тис. грн., або 0,07 частки одиниці. У 2009 р. порівняно з попередніми роками обсяг загальних витрат щороку зростає у середньому на 1,75 тис. грн., або на 0,18 частки одиниці.

Щодо витрат на інноваційну діяльність, то, як видно з табл. 1—3 протягом 2005—2009 рр. мали місце як додатні, так і від'ємні прирости. Так, протягом 2008—2009 рр. обсяг витрат на інноваційну діяльність знизився на 0,05 тис. грн., а протягом 2006—2007 рр. — на 0,02 тис. грн. Упродовж інших років досліджуваного періоду у ВАТ "МЗТМ", ВАТ "Азовобщемаш", ВАТ "ГСКТІ", ВАТ

Протягом 2005—2009 рр. частка витрат на інноваційну діяльність постійно змінювалась. Стабільного приросту не було. В середньому значення цього показника становило 0,53 частки одиниці, тобто більше половини загального обсягу витрат досліджуваних підприємств спрямовувалася на інноваційну діяльність. Така сама тенденція мала місце також щодо частки прибутку, отриманого від інноваційної діяльності у загальному обсязі прибутку підприємства. Протягом 2005—2009 рр. цей показник у середньому перебував на рівні 0,49 частки одиниці. Аналітики досліджуваних підприємств пояснюють факти від'ємних приростів показників протягом 2009—2007 рр. фінансово-економічною кризою, зокрема падінням курсу національної валюти, утрудненням погашення отриманих раніше кредитів у іноземній валюті, жорсткістю умов залуження кредитних ресурсів, зниженням попиту на машинобудівну продукцію як на вітчизняних, так і на іноземних ринках. Цими причинами можна також пояснити від'ємні значення загальних витрат досліджуваних організацій, зокрема витрат на інноваційну діяльність.

Експерти стверджують, що складнощі виробничо-господарських умов, що мали місце упродовж 2007—2009 рр., були згладжені насамперед тим, що досліджувані суб'єкти кооперування, незважаючи на те, що в основному інвестують у розвиток інноваційної діяльності, мали достатньо диверсифіковані види діяльності і володіли активами, рин-

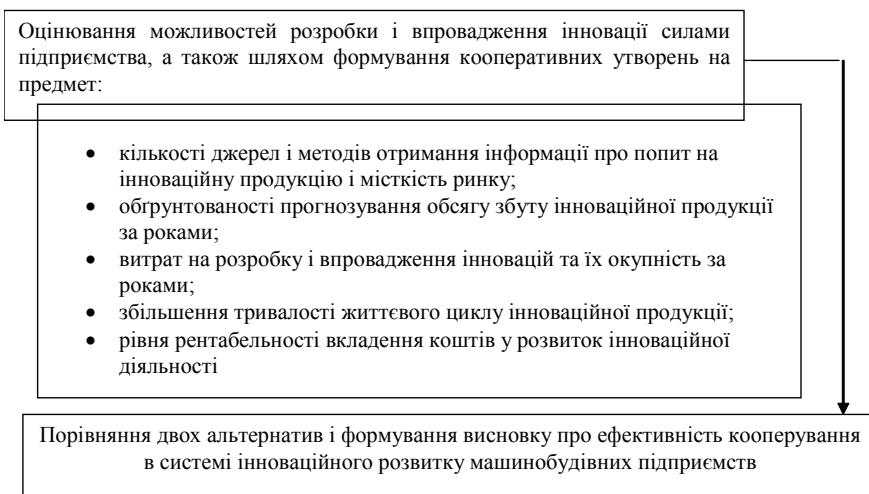

Рис. 3. Послідовність етапів застосування маркетингового підходу до оцінювання ефективності кооперування в системі інноваційного розвитку машинобудівних підприємств

кова вартість яких мало залежала від стабільності на фінансових ринках. Це забезпечило, ліквідність і платоспроможність підприємств, зберегло необхідний рівень оборотності валюти балансу, дозволило уникнути збитковості.

З метою більш ретельного аналізу факторів, які вплинули на рівень ефективності кооперування в системах інноваційного розвитку досліджуваних підприємств, доцільно окремо розглянути кожну організацію. У 2009 р. порівняно із 2005 р. загальний обсяг витрат ВАТ "МЗТМ" зріс на 0,37 тис. грн., або 0,22 частки одиниці.

З точки зору групування витрат за економічними елементами, упродовж досліджуваного періоду на підприємстві найбільшою статтею витрат були матеріальні витрати. Інші статті витрат були не такими великими і несуттєво відрізнялись між собою. Вагомим фактором зростання витрат на усіма економічними елементами були витрати на інноваційну діяльність. Упродовж досліджуваного періоду в середньому за їхній рахунок матеріальні витрати зросли на 18,8%, витрати на заробітну плату і соціальні виплати — на 22,6%, адміністративні витрати — на 17,8%, витрати на збут — на 18,9%, інші операційні витрати — на 0,252%.

З позиції етапів інноваційного процесу протягом 2005—2009 рр. найбільший обсяг витрат припадав на організування експериментального та серійного виробництва інноваційної продукції (в середньому 50,62%). Дещо меншими були витрати на удосконалення та модифікацію інноваційної продукції (в середньому 22,38%) і витрати на створення зразка інноваційної продукції (в середньому 17,72%). Щодо витрат на проведення фундаментальних і прикладних досліджень, то їхня середня частка у загальних витратах на інноваційну діяльність не досягала навіть 10%.

Щодо обсягу отриманого ВАТ "МЗТМ" прибутку, то його обсяг протягом 2005—2009 рр. постійно зростав. Абсолютний приріст цього показника становив 0,51 тис. грн., або 0,24 частки одиниці. Щодо прибутку, отриманого від інноваційної діяльності, то у 2009 р. порівняно з 2005 р. він зріс на 0,32 тис. грн., або 2,27 частки одиниці. В середньому частка прибутку від інноваційної діяльності у загальному обсязі отриманого прибутку ВАТ "МЗТМ" становила 21,44%.

У ВАТ "Азовобщемаш" частка прибутку від інноваційної діяльності у загальному обсязі прибутку підприємства майже у двічі більша, ніж у ВАТ "МЗТМ". Упродовж періоду кооперування в сфері інноваційної діяльності організація отримала середній обсяг загального прибутку у розмірі 0,9012 тис. грн., з них майже 47% або 0,465 тис. грн., одержано від реалізації інноваційної продукції. Більшість витрат на інноваційну діяльність припадали на створення зразка інноваційної продукції або технології (27,66%), а також на організування експериментального та серійно-

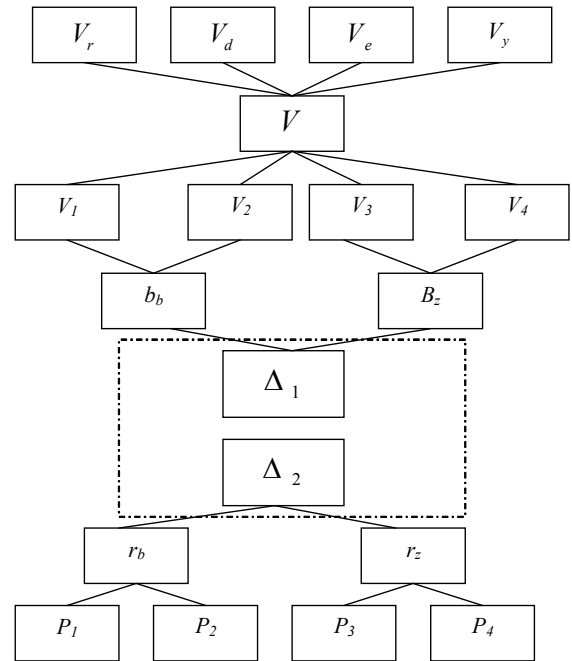

Рис. 4. Логічно-структурна схема факторного аналізу

го виробництва інноваційної продукції (40,82%), що вказує на дещо іншу структуру витрат у ВАТ "Азовобщемаш" у порівнянні з ВАТ "МЗТМ". Суб'єкти кооперування пояснюють цю різницю тим, що у ВАТ "Азовобщемаш" інноваційна продукція перебуває на більш ранній стадії життєвого циклу у порівнянні з інноваційною продукцією ВАТ "МЗТМ". Вони зазначають також те, що

Таблиця 1. Показники діяльності суб'єктів кооперування, тис. грн.

Назви підприємств	Роки				
	2005	2006	2007	2008	2009
Загальний обсяг витрат					
ВАТ «МЗТМ»	1,647	1,748	1,875	1,984	2,014
ВАТ «Азовобщемаш»	1,141	1,214	1,287	1,369	1,457
ВАТ «ГСКТБ»	1,706	1,758	1,874	2,147	2,458
ВАТ «Маріупольский термічний завод»	1,742	1,854	1,963	2,012	2,245
ВАТ НДІ «Перетворювач»	2,421	2,647	2,987	3,107	3,204
Разом	8,657	9,221	9,986	10,619	11,378
Витрати на інноваційну діяльність					
ВАТ «МЗТМ»	0,721	0,648	0,421	0,546	0,475
ВАТ «Азовобщемаш»	0,82	0,745	0,642	0,564	0,523
ВАТ «ГСКТБ»	0,457	0,625	0,754	0,452	0,321
ВАТ «Маріупольский термічний завод»	0,547	0,632	0,474	0,754	0,845
ВАТ НДІ «Перетворювач»	2,421	2,647	2,987	3,107	3,204
Разом	4,966	5,297	5,278	5,423	5,368
Загальний обсяг прибутку підприємств					
ВАТ «МЗТМ»	1,147	1,362	1,475	1,452	1,658
ВАТ «Азовобщемаш»	0,879	0,785	1,012	0,985	0,845
ВАТ «ГСКТБ»	0,779	0,654	0,987	0,215	1,012
ВАТ «Маріупольский термічний завод»	0,942	1,114	1,144	1,33	1,458
ВАТ НДІ «Перетворювач»	0,979	0,855	0,997	1,245	1,442
Разом	4,726	4,77	5,615	5,227	6,415
Прибуток від інноваційної діяльності					
ВАТ «МЗТМ»	0,14	0,252	0,342	0,332	0,458
ВАТ «Азовобщемаш»	0,511	0,412	0,615	0,245	0,315
ВАТ «ГСКТБ»	0,352	0,341	0,42	0,21	0,752
ВАТ «Маріупольский термічний завод»	0,754	0,652	0,478	0,875	0,874
ВАТ НДІ «Перетворювач»	0,654	0,754	0,745	0,845	0,901
Разом	2,411	2,411	2,6	2,507	3,3

Таблиця 2. Абсолютні прирости значень показників, які характеризують ефективність, кооперування в системах інноваційного розвитку машинобудівних підприємств

Назви підприємств	2009–2008 рр.	2008–2007 рр.	2007–2006 рр.	2006–2005 рр.	2009–2007 рр.	2009–2006 рр.	2009–2005 рр.
Прирости загального обсягу витрат							
ВАТ «МЗТМ»	0,03	0,11	0,13	0,10	0,14	0,27	0,37
ВАТ «Азовобшемаш»	0,09	0,08	0,07	0,07	0,17	0,24	0,32
ВАТ «ГСКТІ»	0,31	0,27	0,12	0,05	0,58	0,70	0,75
ВАТ «Маріупольський термічний завод»	0,23	0,05	0,11	0,11	0,28	0,39	0,50
ВАТ НДІ «Перетворювач»	0,10	0,12	0,34	0,23	0,22	0,56	0,78
Разом	0,76	0,63	0,77	0,56	1,39	2,16	2,72
Прирости витрат на інноваційну діяльність							
ВАТ «МЗТМ»	-0,07	0,13	-0,23	-0,07	0,05	-0,17	-0,25
ВАТ «Азовобшемаш»	-0,04	-0,08	-0,10	-0,08	-0,12	-0,22	-0,30
ВАТ «ГСКТІ»	-0,13	-0,30	0,13	0,17	-0,43	-0,30	-0,14
ВАТ «Маріупольський термічний завод»	0,09	0,28	-0,16	0,09	0,37	0,21	0,30
ВАТ НДІ «Перетворювач»	0,10	0,12	0,34	0,23	0,22	0,56	0,78
Разом	-0,05	0,15	-0,02	0,33	0,09	0,07	0,40
Прирости загального обсягу прибутку підприємств							
ВАТ «МЗТМ»	0,21	-0,02	0,11	0,22	0,18	0,30	0,51
ВАТ «Азовобшемаш»	-0,14	-0,03	0,23	-0,09	-0,17	0,06	-0,03
ВАТ «ГСКТІ»	0,80	-0,77	0,33	-0,13	0,03	0,36	0,23
ВАТ «Маріупольський термічний завод»	0,13	0,19	0,03	0,17	0,31	0,34	0,52
ВАТ НДІ «Перетворювач»	0,20	0,25	0,14	-0,12	0,45	0,59	0,46
Разом	1,19	-0,39	0,85	0,04	0,80	1,65	1,69
Прирости прибутку від інноваційної діяльності							
ВАТ «МЗТМ»	0,13	-0,01	0,09	0,11	0,12	0,21	0,32
ВАТ «Азовобшемаш»	0,07	-0,37	0,20	-0,10	-0,30	-0,10	-0,20
ВАТ «ГСКТІ»	0,54	-0,21	0,08	-0,01	0,33	0,41	0,40
ВАТ «Маріупольський термічний завод»	0,00	0,40	-0,17	-0,10	0,40	0,22	0,12
ВАТ НДІ «Перетворювач»	0,06	0,10	-0,01	0,10	0,16	0,15	0,25
Разом	0,79	-0,09	0,19	0,00	0,70	0,89	0,89

відмінності в активності фаз інноваційної продукції, як правило, залежать від факторів зовнішнього середовища, тому керівники підприємств можуть впливати на тривалість тієї чи іншої фази лише тоді, коли або мають інформацію про зміну попиту і пропозиції, або постійно удосконалюють чи модифікують продукцію.

Щодо витрат ВАТ "Азовобшемаш", то протягом аналізованого періоду вони зросли з 1,141 тис. грн. у 2005 р. до 1,457 тис. грн. у 2009 р. У 2009 р. порівняно з 2008 р. приріст дорівнював 0,09 тис. грн., 2007 р. — 0,08 тис. грн., 2006 р. — 0,07 тис. грн. Незважаючи на стабільний ріст загальних витрат, витрати на інноваційну діяльність щороку знижувались. У 2009 р. порівняно з 2005 р. вони знизились на 0,36 частки одиниці. На фоні того, що в цілому обсяг витрати на інноваційну діяльність і обсяг прибутку цього підприємства постійно знижувався негативним є те, що загальні витрати зростали. З отриманих аналітичних даних можна зробити висновок, що активи, сформовані за рахунок розвитку інноваційної діяльності, є дуже прибутковими, але якщо підприємство не збільшуватиме вкладення в удосконалення та модифікацію інноваційної продукції або у розширення її номенклатури та асортименту, то невдовзі частка прибутку від інноваційної діяльності знижуватиметься, що призведе до знижен-

ня прибутковості підприємства загалом.

У результаті участі у кооперуванні як суб'єкт інноваційного розвитку ВАТ "ГСКТІ" протягом 2005—2009 рр. забезпечило зростання загального обсягу прибутку на 0,23 тис. грн., або 0,30 частки одиниці. Упродовж вказаного періоду середнє значення загального прибутку підприємства становило 0,7294 тис. грн. Своєю чергою, середнє значення прибутку, отриманого від інноваційної діяльності, дорівнювало 0,415 тис. грн. Незважаючи на те, що зростання прибутку було нестійким, його середнє значення досить високе. Щодо витрат, то з 2005 р. до 2009 р. загальні витрати ВАТ "ГСКТІ" постійно зростали. Їх абсолютний приріст становив 0,75 тис. грн., а відносний — 0,28 частки одиниці.

У структурі витрат за економічними елементами найбільша частка припадала на матеріальні витрати (в середньому 1,25 тис. грн.). Досить суттєвими були також витрати на заробітну плату і соціальні відрахування (в середньому 0,23 тис. грн.), а також адміністративні витрати (в середньому 0,2 тис. грн.). На інноваційну діяльність припадало 16,34% у матеріальних витратах, 20,76% у витратах на заробітну плату і соціальні відрахування, 17,16% у адміністративних витратах, 11,46% у витратах на збут, 4,18% у інших операційних витратах.

У ВАТ "ГСКТІ", як і в інших підприємств, основні витрати, пов'язані з інноваціями, припадають на створення зразка інноваційної продукції чи технології (в середньому 24,2%), організування експериментального та серійного виробництва інноваційної продукції (в середньому 48,38%), а також на її удосконалення та модифікацію (в середньому 14,28%), що пов'язано з тим, що до створення більшості розробок суб'єкти кооперування не залучають сторонніх організацій.

Щодо ВАТ "Маріупольський термічний завод", то протягом 2005—2009 рр. обсяг як загального прибутку підприємства (в середньому 0,11676 тис. грн.), так і прибутку від інноваційної діяльності (в середньому 0,7266) зріс. У 2009 р. порівняно із 2005 р. абсолютний приріст загального прибутку становив 0,52 тис. грн., відносний — 0,55 частки одиниці, а прибутку від інноваційної діяльності — 0,12 тис. грн., що становить 0,16 частки одиниці. Приведені статистичні дані вказують на те, що від'ємні значення приростів отриманого підприємством прибутку від інноваційної діяльності упродовж 2006—2007 рр. пов'язані зі зменшенням приросту витрат на інноваційну діяльність, а також, як стверджують керівники цього підприємства, зі зниженням попиту на машинобудівну продукцію через неплатоспроможність споживачів, які залежні від банківських кредитів. Щодо структури витрат, то в середньому

майже 14% загальних витрат підприємства були викликані інноваційною діяльністю. Найбільше з них було пов'язано із виплатою заробітної плати і соціальних витрат (в середньому 18,41%), адміністративними витратами (в середньому 17,88%), а також із матеріальними витратами (13,68%). Практично більшість загального обсягу витрат, пов'язаних з інноваціями, упродовж аналізованого періоду були понесені під час створення зразка інноваційної продукції чи технології, а також організування експериментального і серійного виробництва інноваційної продукції.

Щодо показників, які характеризують ефективність кооперування у системі інноваційного розвитку ВАТ НДІ "Перетворювач", то упродовж аналізованого періоду підприємство забезпечило приріст обсягу загального прибутку 1,69 тис. грн., або 0,47 частки одиниці. Протягом 2005—2009 рр. середньорічний обсяг загального прибутку підприємства становив 1,10 тис. грн. Щодо прибутку від інноваційної діяльності, який забезпечений кооперуванням виробничо-господарської діяльності з іншими приладобудівними і машинобудівними підприємствами, то у 2009 р. порівняно із 2005 р. він зріс на 0,25 тис. грн., або 0,38 частки одиниці.

Його середньорічна величина становила 0,78 тис. грн. Статистичні дані вказують на те, що загальний прибуток ВАТ НДІ "Перетворювач" на 70% забезпечений результатами інноваційної діяльності. Динаміка витрат ВАТ НДІ "Перетворювач" вказує на те, що вони стійко зростали. Упродовж 2005—2009 рр. абсолютний приріст як загальних витрат, так і витрат на інноваційну діяльність становив 0,78 тис. грн., а відносний приріст обох груп витрат дорівнював 0,32 частки одиниці. Судячи із приросту отриманого підприємством прибутку, ці витрати були продуктивними.

ВИСНОВКИ

Оцінювання ефективності кооперування в системі інноваційного розвитку підприємств, які базуються на застосуванні кількісного, поведінкового і маркетингового підходів, доцільно здійснювати на засадах ідентифікування причинно-наслідковиз зв'язків між факторним і результативними параметрами. Адекватне встановлення причин зміни значень цих параметрів є умовою обґрунтованості висновків про поточний рівень ефективності кооперування і перспективи його покращання. Подальші дослідження доцільно проводити у напрямі оптимізації параметрів, які характеризують ефективність кооперування в системах інноваційного розвитку підприємств.

Таблиця 3. Відносні прирости значень показників, які характеризують ефективність кооперування в системах інноваційного розвитку машинобудівних підприємств

Назви підприємств	2009–2008 рр.	2008–2007 рр.	2007–2006 рр.	2006–2005 рр.	2009–2007 рр.	2009–2006 рр.	2009–2005 рр.
Прирости загального обсягу витрат							
ВАТ «МЗТМ»	0,02	0,06	0,07	0,06	0,07	0,15	0,22
ВАТ «Азовобшемаш»	0,06	0,06	0,06	0,06	0,13	0,20	0,28
ВАТ «ГСКТІ»	0,14	0,15	0,07	0,03	0,31	0,40	0,44
ВАТ «Маріупольский термічний завод»	0,12	0,02	0,06	0,06	0,14	0,21	0,29
ВАТ НДІ «Перетворювач»	0,03	0,04	0,13	0,09	0,07	0,21	0,32
Разом	0,07	0,06	0,08	0,07	0,14	0,23	0,31
Прирости витрат на інноваційну діяльність							
ВАТ «МЗТМ»	-0,13	0,30	-0,35	-0,10	0,13	-0,27	-0,34
ВАТ «Азовобшемаш»	-0,07	-0,12	-0,14	-0,09	-0,19	-0,30	-0,36
ВАТ «ГСКТІ»	-0,29	-0,40	0,21	0,37	-0,57	-0,49	-0,30
ВАТ «Маріупольский термічний завод»	0,12	0,59	-0,25	0,16	0,78	0,34	0,54
ВАТ НДІ «Перетворювач»	0,03	0,04	0,13	0,09	0,07	0,21	0,32
Разом	-0,01	0,03	0,00	0,07	0,02	0,01	0,08
Прирости загального обсягу прибутку підприємств							
ВАТ «МЗТМ»	0,08	-0,01	0,05	0,10	0,07	0,13	0,24
ВАТ «Азовобшемаш»	-0,14	-0,03	0,29	-0,11	-0,17	0,08	-0,04
ВАТ «ГСКТІ»	3,71	-0,78	0,51	-0,16	0,03	0,55	0,30
ВАТ «Маріупольский термічний завод»	0,10	0,16	0,03	0,18	0,27	0,31	0,55
ВАТ НДІ «Перетворювач»	0,16	0,25	0,17	-0,13	0,45	0,69	0,47
Разом	0,23	-0,07	0,18	0,01	0,14	0,34	0,36
Прирости прибутку від інноваційної діяльності							
ВАТ «МЗТМ»	0,38	-0,03	0,36	0,80	0,34	0,82	2,27
ВАТ «Азовобшемаш»	0,29	-0,60	0,49	-0,19	-0,49	-0,24	-0,38
ВАТ «ГСКТІ»	2,58	-0,50	0,23	-0,03	0,79	1,21	1,14
ВАТ «Маріупольский термічний завод»	0,00	0,83	-0,27	-0,14	0,83	0,34	0,16
ВАТ НДІ «Перетворювач»	0,07	0,13	-0,01	0,15	0,21	0,19	0,38
Разом	0,32	-0,04	0,08	0,00	0,27	0,37	0,37

Література:

- Василенко В.О. Інноваційний менеджмент / Василенко В.О., Шматьго В.Г. — К.: ЦУЛ, 2005. — 440 с.
- Георгіаді Н.Г. Інтегровані системи управління економічним розвитком машинобудівних підприємств: монографія / Георгіаді Н.Г. — Львів: Видавництво НУЛП, 2009. — 336 с.
- Кіндрацька Г.І. Основи стратегічного менеджменту / Г.І. Кіндрацька. — Львів: Кінапрі ЛТД, 2000. — 175 с.
- Князь С.В. Трансферний потенціал інноваційного розвитку машинобудівних підприємств: [монографія] / С.В. Князь. — Львів: Видавництво НУЛП, 2010. — 332 с.
- Кузьмін О.Є. Інноваційні програми машинобудівних підприємств: креативні рішення і моделі їх трансферного забезпечення: [монографія] / О.Є. Кузьмін С.В. Князь, Л.Й. Гнилянська, Д.К. Зінкевич. — Львів: Видавництво "СПОЛОМ", 2010. — 345 с.
- Петрович Й.М. Організування промислового виробництва / Й.М. Петрович — Київ: Видавництво "Знання", 2009. — 328 с.
- Томпсон А.А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии / Томпсон А.А., Стрикленд А.Дж. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. — 576 с.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2010 р.